

САҢА ОЛОХ

Чурапчыга күн тахсар!

2009 сый
Бэс ыйын
30
КҮНЭ
ОПТУОРУНЬУК
№ 82
(10010)

ХАБЫАТ 1951 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЧУРАПЧЫ – СИР КЭРЭТЭ

Аркадий Филиппов.

Чурапчы тогус саал тумула –
Сыннаана түспүт цөр туруйа,
Бу дьоллоох толорон туонаба
Сир бэлэс кэрэтэ буоллаба.

Чурапчы ол иһин таптанар,
Тойукка, ырыаба ыланар!

Бу – төрүт-уус саха алааһа,
Ытарба сымэҥэ – чараҥа,
Түөһүгэр кэбинэр кизгэлэ
Күн тэҥэ – Эбэ күөл күлүмэ.

От цэрэ – субуллар сүһүөҥө,
Баһылар быйаннаах Куохара,
Таҥара маанылаан айдаба,
Дьон-сэргэ сүрээбин туттаба.

Чурапчы ол иһин таптанар,
Тойукка, ырыаба ыланар!

Уөрүүнү үрдэтэн халлааннаан,
Сонутан сураһыа халлаанныкын,
Чурапчы дьолунан туолуоҥо
Уйгуҥа-быйанна устуоҥо.

Чурапчы ол иһин таптанар
Тойукка, ырыаба ыланар!

СИА сокууннара

Дьоккуускай. Бэс ыйын 25 күнүгэр Егор Борисов ыһыгыт Правительственной мунньагар 15 боппуруос көрүлүнү: 14 - бэбизскэ быһылытын уонна 1 - СР Баайга-дуолга министерствота киллэринитинэн "РИК" ААО 2000 сыллаагы дивидендэрин төлөөһүн туһунан.

Социальной-экономической суолталаах боппуру-остартан сүрүн миэстэни "Беркамит - Томмот - Дьоккуускай" тиимир суол таһынаагы территориялары 2009-2015 сс социальной-экономической сайынна-ры" республикатаагы тус сыаллаах программа ыл-ла. Экономика сайдыытын министр Алексей Струч-ков сокуон барыла республика Правительствотын 2005 сый тохсунуу 27 күнүгэр уурааһын быһы-тынан оноһуллубутун бэлиэтээтэ. Программаны олоххо киллэрингэ 51696 мөл.солк. ирдэнэриттэн 40240 мөл.солк. – федеральной үп, 3187 мөл.солк. – ре-спубликатаагы, 66 мөл.солк. – олохтоох бюджеттэр-тэн, 8 мөл.солк. – бюджеты таһынан источниктартан. Саҥа тус сыаллаах программаны республика Прави-тельствота өйөөтө. "Бу программа эрдэ ылыллыбыт буолуохтаах", – диэн премьер Егор Борисов тоһоҥоло-ото уонна Аллараа Бэстээххэ үчүгэй сир учаастага бүһүгүтүн туһунан чопчулаата.

Үлэ чулуулары

КИҢИ ИСТИНГЭ, ЭМЧИТ БЭРДЭ

Үрүҥ халааттаах аанньааллар... Төһөлөөх киһи махтана саныыра буолуой дьон до-руобуйатын, олохун туһугар кыһаллар-мүһэллэр дьонго?

Мария Ивановна Заболоц-кая бийиги Мындаавайыты-гар Амматаагы Д.П.Брыскаев аатынан участкавай ба-лыыһага сиэстэрэнэн үлэлээ-битэ 30 сыла буола охуста. Ки-ни 1959 сыллаахха Томпо улуунун Кириэс - Халдыайы-тыгар Константиновтар дьэ-кэргэттэригэр төрөөбүтэ. Кы-ыс кыра эрдэриттэн ийэтин сүбэтинэн сиэстэрэ буолуон баарара. Кыратыгтан быраа-стаах оонньуурун сөбүлүүрө. Ол баа санаата туолан, оскуо-ланы бүтөрөн Алданнаагы ме-дицинскэй училищегэ үөрөнө киирэр. 1979 сыллаахха үөрэҥ ситиһиллээхтик бүтэ-рөн Чурапчы Мындаавайыты-гар үлэли кэлэр. Ол кэмгэ ийэлэрэ эрдэ өлөн, дьон аҕатын дойдутугар Мын-

даавайыга көһөн кэлбиттэрэ. Эдэркээн кыыс үлэтигэр ураты кыһамнытын иһин би-ир сый буолаат старшай мед-сиэстэрэнэн аанаммыта уонна күн бүгүнүгэр дьэри идэтигэр бэриниллээхтик үлэлээн-хам-саан кэллэ. Мария Ивановна хас биридн ыарыһахха болоромтолоох, истинг сыйыа-нын, сымнаҕас илиитин, үлэ-тигэр сүҥкэй кыһамнытын нэһилиэк олохтоохторо бука бары үрдүктүк сыаналыылла-ра чакчы. Буолуомуна даҕаны, бу 30 сылы быһа ханна да хал-барыйбакка тапталлаах кол-лективтар, балыһаатыгар күүс-көмө, төһүү үлэһит буо-ла сырыттаҕа.

Тустаах үлэтин таһынан Мария Ивановна улуус, нэһилиэк, түөлбө обществен-

най олохтор көхтөөхтүк кыттар. Ол курдук, нэһилиэк дьахтал-ларын сэбиэтигэр, оскуола төрөппүттэрин комитетыгар хас да сый талылла сылды-быта. Араас таһымнаах кон-курстарга, фестивалларга ку-руутун кыттар. 2007 сылга улуустаагы "Бастыҥ медсиэ-стэрэ" күрэхтэһиһигэ ситиһил-лээхтик кыттан "Бастыҥ ста-ционарнай медсиэстэрэ" диэн номинацияны ылбыта. Төрий-тэтин профкомун биир тар-бахха баттанар үлэһитэ.

Мария Ивановна 1981 сый-лаахха Владимир Афанасье-вич Заболоцкайдын ыал буо-лан, түөрт оҕо тапталлаах ийэ-тэ, түөрт сизн эйэрэ эбээтэ бу-олан олохтор. Нэһилиэккэ биир бастыҥ хаһаайканан биллэр. Сүөһү көрөрүн таһынан өлгөм

оҕуруоту ыһар, сибэки арааһын үүннэрэр, истэнэр. Дьэ кэргэни остоолугар оҕуруот аһа, кэсирбэтэ сылы быһа быстыбат. Заболоцкай-дар улууска "Байылыат тээр-гэн" көрүүтүгэр сый ахсын кытталлар. Хаста да бастагы миэстэни ылан тураллар. Ма-рия Ивановна быйыл улуус-таагы "Далбар Хотун" күрэх-тэһиһигэ кыттан, иккис миэстэ-

ни ылан "Сандалы Хотун" аа-тыгар тигистэ. Онон нэһилиэ-гин дьон орус үөрдүбүт.

Киһи туттар үлэһитити-гэр, дьүөгэбитигэр өссө төгүл үрдүк ситиһинлэри, дьолу-соргуну баҕарабыт. Киһи кур-дук чулуу эмчиттэр, ийэлэр, Далбар Хотунттар баар буолан-нар, олохпут тупсаҕай буол-лаҕа.

АВАСИЛЬЕВА.

ТУЙМААДА ЫҢЫАБЫН ҮӨРҮҮЛЭЭХ АҢЫЛЛЫЫТА

"... Сайылыкка ыһыах буолла эн кэлбиккэр..." Сахалыы радио долгунуттан Саха эстрадатын биир чабылхай сулуһа Лэгэнтэй ураты чур кыалаһа эрчимнээхтик эрдэр. 155-с нүөмэрдээх Медицинскэй киин уонна Үс Хатын маршруттаах "Пазик" автобустунан суол устун ыһыахтыгы диэн айаннаатыбыт. Халлаанга итир былыттар массыыналары эскирэтһиэ быыстала суох усталлар, ол быһынан кун ыһыахха ыксаабыттыгы чабылчы сандаарар, сиккиэр тыал өнүрүк куйааска тыһынар тыһыннаабы өрүһүэз илгийэн аһар. Үс Хатынса үһүс нүөмэрдээх түһүлгэз кун ортото "ТУЙМААДА ЫҢЫАБА - 2009" үөрүмүз аһыллыыта буолла.

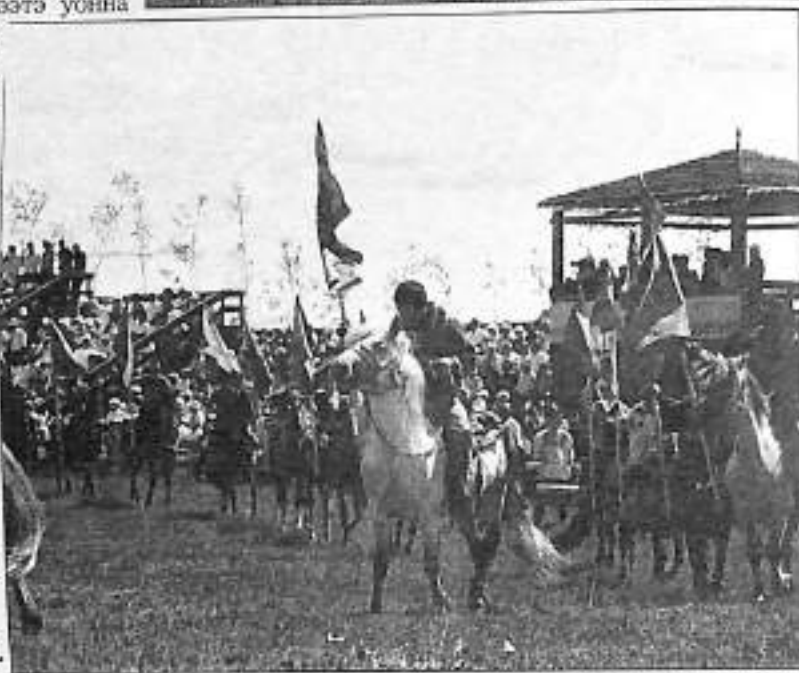

Дьон-сэргэ Кымыс иһэр түһүлгэз тоҕоруһа муһуна. Ыһыах аһыллыытын сизэ-туома саҕаланна. Тойон олбоххо республикабыт Президентэ В.А.Штыров, Дьоксуускай куорат мэре Ю.В.Заболов, ыалдьыттыт Магадан уобалаһын губернатору Н.Н.Дудов, Городской Дума председатели А.А.Саввинов олордолор, эрдэз тылы эттилэр. Ол курдук Вячеслав Штыров Ыһыах - долордохуу уонна сомордохуу бырааһынньыта диэн туран Магадан губернаторун билигинэрдэ Николай Дудов кэлбит делегация аатыттан манна мустубут дьон, уруккунан Саҥа дьылынан, эрдэлээтэ уонна ыһыахха иккис төгүлүн сыдыарын эттэ. Онтон Юрий Заболов: "Самаан сайын кэлбитинэн уруй-туксул!" - диэн сахалыы сайа эттэ. Александр Саввинов Бүтүн Россиятаагы Биччат күгүнэн уонна сылынан эрдэлээтэ. Эдэр ыччат аатыттан "Мисс Универсиада", Президент стипендиата Зарина Копырина: "Дойдубут сартылаах иккис өлүн уһансыабыт!" - диэн үлээннээхтэрин ыһырда.

Бу кэһэ дьөгөһөй, боостурдар үтүкүүлэрэ буолла. "Туһаарыма Куо", "Дыһын оонньуулар" күрөх кыттылаахтара сахалыы танаастаах-симэстээх тахсан хаамыстылар. Түһүлгэз барыта төрүт танаастаах дьон тоҕоруспуттара урукку ыһыагы санатан хас биридэи кэһи сүрүрэр туох эрэ саҥа санааны сахтыт буолуохтаах. Онтон түмүккө бар дьон тоҕолох тоҕолохтон тутуһан, илби илбиттэн ылсан оһуохайга тахыстылар.

Салты араас күрэх ыһытыллыа, оонньуу-көр, үтүкү-битин иккис күн устата Туймаада хочотутар дуорайда.

Аграфена КУЗЬМИНА

"Чурапчы" совхоз тэриллбитэ 30 сыла

ХАҤААЙЫННААҢЫН САҢА НЫМАЛАРА

Мин "Чурапчы" совхозка 1986 сылтан экономистинан, 1987 сыл бэс ыйыттан кылаабынай экономистинан үлэлээбитим. Оччолорго "Килэҥки" отделениетыгар үлэли сылдьар кэмим этэ. Совхоз директоры Н.Г.Михайлов биэрбит на- правлениетынан Красноярск- дайы тыа хаһаайыстыбатын ин- ститутугар экономической фа- культикка кэтэхтэн үөрэнэ сылдьарым. Ол кэмнэргэ 1985 сыл муус устарга КК пленума уураах таһаарыта. Уураах чопчу аатын өйдөөбөтүм тынан баран, быһаччыта, дойдуга агропромышленной комплекска экономической меха- низмнары киллэрин туһунан этэ. Үлэ-хамнаска хаһаайынныы сыһыан ирдэбил буолбута. Аабынан-суоттанан үлэлээһин производство бары салааларыгар үлэни манньк тэрийин экономика туруктаах буолуутун хааччыыра өйдөмүтэ.

Уопсай баайы-дуолу харыстаабат, ыһарган-тоҕортон атыны сатаабат кэм- мит этэ. Алаас алаас аайы саларкалээх быочукалар, араас алдыамыт техника- сытар буолара, бүтүн бөгүнүнэн кыраа- сканы түннэри көтөн кэбһиэн баран боу- ру кытта биэргэ булкуйан таһырдыа күрдээн кэбһиэрбит, саас кыбыыттан кыра комбинормнаах куулу комбинор- матын тэбээн кэбһиэн баран дурда сабы- ыта онгосто куулун илдьэ баран хаалар- быт. Ол онутар төһө эмэ тыһыынчаны сүөһүнү ииттэн олорон сылта иккэ- үстэ, бөккөлээтэринэ 3-4 кг эти маһаһынтан атылаһарбыт. Эгэ, үүт, сүөгэй кэллэ дуо? Халбаһы дьон аһы- танараа тиксэр курдук 200-300 г сылта биридэ-иккэ атылаһарбыт. Уопсай- валовай бороууксуһа баар курдук эрэ-

риас-танас кырамыткэ кэмэ этэ. Аһар- дас государство суотугар өлөрүү сыһыата өйдөмүтэ.

Дьэ, ол иһин дьон ааһыан-суоттанан, ороскуоту көрүнэ үлэлээһинэрин тэ- рийин бастакы сорутунан буолбута. Хас биридэи отделение, биридээдэ, ферма аайы сыллаагы, кварталлаагы, ыйдаагы лопоттэр дьоннор тирдэлибиттэра. Бу үлэ- бастакы коллегаларым Р.Р.Степа- нов, Г.Осипова буоламмыт бөркө табыл- лан үлэлээбиттэ. Лопоттэри иккэз хал- лаантан ылан тирдэлибиккин. Ханна, хаһан, туох ороскуот кайдах тахсы- бытын барытын көрөн, ааһан, анализтаан баран тирдэрин. Манна саамай сүрүн оруолу учуот кайдах, төһө үчүгэйдик барыта, чуолкай ылар. Дьэ, ол иһин бухгалтерскай сулуустуа үлэтин оруола күһүрэн кэлэр. Оччолорго кылаабынай бухгалтер А.П.Капитанова, кэһин аппара- ат бухгалтерын солбуйааччылар И.А.Монастырева, Н.М.Новгородова, от- делениелар бухгалтердара Сыланга Сивцева, Килэҥкигэ З.М.Новгородова бу үлэ- быһаччы тэһиэ үлэлэспиттэра.

Лопоттэри тирдэи чепиэн үлэ- лээһин түмүгүн иккэһиэн, лопоттэрин ээр кыах суох, ол тынан баран түмүгэр биридэһиэр уолаттарбыт, фермалар старшайдара, звеноводтар бастаан бу ту- гу биридэһиэр дьон туттуох-хаһыах кур- дук тынан баран, кэһин бу манньк өбүт ээ дьон өйдөн, кэһин тэһиэ аахсар, бөйү- рэ эти киллэрэр буолан барбыттара. Ол барыта кэһин бэдэрээтэһиэн үлэ- лээһингэ тийиһиэ сүрүн олутунан бу- олбута.

Производство хайа да көрүнэр үлэ- нит бөйөтүн үлэтин мистэтигэр хаһаайын курдук туттубат буоллаһына, туту отторон төһө үбү-харчыны аахсыах- таарын билбэт буоллаһына, кэһиүүстээх үлэни эрэммэһиэн. Маны быһаарар сы- алтан бэдэрээтэһиэн үлэлээһини (кол- лективнай дьэ көргөһиэн бэдэрээтэр) тэһиһи улахан хампааньа быһыты- нан тэһиэ сылдьыбыта. Бу хампааньа

дьонно туту тирдэһиэти? Мэһэ сорук- боллур курдук үлэли сылдьар туту да аһалбатын дьон өйдөөбүтэ. Туох да дьэ- бит иһин, дуоһабардаһан үлэлиир хайа да өттүгэр барыстаах этэ. Бэдэрээтэһиэн үлэлээһини производство биэр туста са- лаатыгар сөпкө тэһиэһиэ кэһиүүстээх буолуон сөп. Ол тынан баран манькыт производствоны бүтүннүү хаһпат сезон- най, быстах характердаах. Дьэ, ол иһин арендаһан үлэлээһини дьон тэһиэ сылдьыбыта. Оччолорго чаһынай бас билии дьон суоҕа, сүрүн средстволары государствоһан арендаһан эрэ ылы- ахха сөбө. Аренднай бэдэрээт кэһиүүһү биэрээтээх этэ. Сөпкө тэһиһиэр арен- датордар үлэлэрин түмүгэ олору туһулууллар. Дьон бөркө ыһынан үлэ-хамнаска турумуут кэмнэро эти- лэр. Кыһыта баар, ол кэмнэр саатар би- ир-иккэ сыл кэһи сэх тынар кыра да өг кэмнэргэ кэлэн аастахтаһара. Сыла ахсын Мырыла угуур үрэхтэргэ тахсан отто- он-мастаан, бөл дьоннор, Кэбээһи Сивгэ- тигэр тийиэ оттоон, Хабаровскайтан, Амурскай уобаластан, Новосибирскай- тан от көрдөһө, сылта анардас өккө 6-7 тыһыынча тонна ирдэбиллээх олорон сыла ахсын атыһыын-кутуулуун 3,5-4 тыһыынча тонна отунан хааччыан про- изводство үрдүк көрдөрүүнү ситиһиэт кэммит этэ.

Ол да буолар, К.С.Макаров Килэҥки- нгэ отделениетыгар управлениаһыдыа оло- рон отделение үрдүнэн биэр ынахтан үүтү ыһыһыта 2000,0 тыһыынча кэһинэ ыһыт кэмнэро, туттарылар сүөһү орто ыһаһынын 350-400 кг тирдэр сүөсүһүттэр бааллар этэ. Бааллар этэ куруук үрдүк ситиһиһи көрдөрөр бас- тыг сүөсүһүттэр, механизатордар Ары- лаахтан Иванова, Демьяновтар, Н.Р.Барашков, Килэҥкигэ П.Ф.Макси- мов, П.П.Захаров, С.С.Лазарев, булчут М.И.Лазарев, Н.А.Потапов, Д.Д.Вара- шков, кырдыаһа сүөсүһүттэр Игнатье- тар, Воронцовтар, И.И.Коркин, Сылантан Трофимов, Я.В.Филиппов, И.С.Макаров,

Е.Е.Макаров, С.Н.Макаров - Чемпион Са- мэн, В.В.Вашнев, Сивцевтар, Беляевтар уода.

Үгүстэр экономист үлэтин анардас сыһыларанан эрэ мунурданар курдук өйдүүллэр. Биллэн турар, экономика ту- ругун түмүк сыһыһара көрдөрөр. Ол ты- нан баран хайа да бэһилээх экономист үлэ- кэһиүүстээх буолбат, ескөтүн эйи- пин салалта өйдөөбөт буоллаһына, этэр этиһи дьонно тийиһиэ буоллаһына. Ол иһин махтал тылларын тирдэһиэн этэ оройуон оччотогоу салалтатыгар - Г.М.Сысолятинга, Е.А.Борисовка, И.Н.Аммосовка, А.С.Птицына, А.А.Ша- дригина, М.И.Бельхха, үлээннээхтэр- бэр, табаарыстарбар В.И.Новгородова, С.И.Яковлева, совхозом директордары- гар Н.Г.Михайлова, Г.В.Смирникова, биэргэ үлэлээбит совхозом специалис- тарыгар, куруук үөрө-көтө сылдьар, хо- мойор-хоргутар дьон билбэт К.В.Око- нешниковка, толкуйдуу, субалһа-ама- лаһа сылдьар Н.Н.Максимовка, куруук ыһытыһыларын үйиэ-хаһа тутар П.И.Пономаревка, эдыһиэр К.В.Мака- рова, кылаабынай бухгалтер И.А.Мо- настырева, солбуйааччы Т.И.Пермяко- ва, В.И.Оконешникова, И.В.Ваша- ринга, А.А.Лавитовка, К.С.Макаровка, отделениелар биридэһиэрдэригэр, у- правлениаһыдыа К.Е.Беленка, Н.Р.Ба- рашковка, П.Ф.Максимовка, В.В.Заха- ровка, П.П.Захаровка, П.Н.Скрябинга, А.Е.Сивцева, Н.Д.Сивцева, П.П.Мака- ровка, А.П.Макаровка, Н.Г.Пудовка, Ф.Дружыловка, диспетчер Н.А.Ники- тинга, К.Д.Андреева. Ордук чорботон махтаным этэ "эн-мин" дьэһэн, сүүс суустан өйөһиэн наар биэргэ үлэлээбит Диглева Наталья Ивановна. Этэрин эттэххэ, кэһи суох буоллаһына, хайдах эрэ иһиһи-атаһи бааллыыт курдук толкуйдаан баран сатаан тобулбат кэм- нэр эмэ бааллара.

С. МИРОНОВ
М.И.Потапов

Улууштаабы Олонхо ыһаба

Саха норуотун биһир ураты талааннаах олонхоһута И.Г.Теплоухов - Тимофеев 140 сааһыгар аһаммыт үрүг тунах ыһаах Хайахсыт хас биһирдин олохтооҕо олонхоһука ураты махталаахтарын, кини сүдү талааныгар сүгүрүүлэрин көстүүтүнэн буолла. Ыһаахтыыр сиргэ саҥа тутуулары ыһытыга, ыраастааһынга, хомуйууга Хайахсыт орто оскуолатын директора Ф.И.Борисов салалталаах биһиргээдэ үлэлэтэ. Биһиргээдэ Нь. Г.Назаров, Г.П.Борисов, В.М.Понсеев, М.М.Понсеев, Е.А.Кузьмин, И.М.Монастырев, П.П.Прокопьев, Р.И.Говоров, А.А.Назаров, С.П.Борисов, И.С.Андреев, Е.П.Кузьмин, С.И.Егоров, А.С.Назаров киирэннэр түмсүүлээхтик үлэлэтилэр.

ОЛОНХО ТҮҮҮЛГЭТИН ТЭРИЙДИЛЭР

Ыһаах дэлэй аһын-үөлүн хааччылыгыга "Хатат", "Хайахсыт", "Кырдал", "Дылык", "Булуус", "Буокаан", "Урэх", "Победа" кооперативтар, ИП Монастырева тһүү күүс буоллулар. Үс сыл байтаһырбыт биһи өлөрөн астаатылар. Шефтээх тарилтэлэрибит "Чурапчы" ТХП, "Маарыкчаан" потребительство тэрээһиннээхтик кэлэннэр ыһаах дьонун араас аһынан күндүлэтилэр.

Ыһаах көстүүлээх Аар баҕарын Арыылаахтан норуот маастара Е.И.Барашков кэлэн, Г.Г.Кузьмин, В.П.Кузьмин, П.П.Илларионов төрдүн иһилэрин араарбакка үлэлээн дьонунук онордулар. Түөлбө салайааччылары М.П.Денисова, Д.П.Иванова, О.П.Кириллина ыаллары көүлүн бһүөлээх киирэннэр саҕалаан ыһаахтыыр түһүлгэ диэри ыалларын саламалары онорторон уулуссаны кизгэтэн ыһаахтыы кэлбит дьон сүргэлэрин көтөбүүгэ күүс-көмө буоллулар.

Түһүлгэни кизгэттигэ, көмүскээһингэ учууталлар Т.Н.Прудецкая, М.Н.Петрова, В.Г.Прудецкая, Р.В.Пржезев, спортзал үлэһитэ М.П.Эверстова, уран тарбахтаах маастардар үлэлэрин көрдөрүүгэ норуот маастардара Е.А.Кузьмина, М.Н.Лукина, уран тарбахтаах иистиннээх М.А.Денисова, уус Е.Н.Кузьмин сүгүөн кылааттарын киллэристилэр.

"Алаас кыһа" конкурса Хайахсыт кэрэ куотун бэлэмнээһингэ М.Н.Илларионова салайааччылаах уһууаһын коллектива, учуутал М.Е.Борисова айымныылаахтык үлэлэтилэр. "Күлүмэх күүстээх Күөнчэ Бөһ" уолаттар күөн күрөстэрин авторынан Хайахсыт орто оскуолатын физкультурага учуутала А.В.Борисов буолар. Бу солун көрүнүрдээх күрэхтэһии ыһаах дьонун да, кытааччыларын да чахчы астыннард. Спортивнай күрэхтэһиилэри тэрийбигэ, бэлэмнээһингэ, ыһытыга ветеран-

спортсменнар Н.А.Оконешников, С.Д.Васильев, П.Ф.Митин, А.А.Евграфов уонна "Күлүмэх күүстээх Күөнчэ Бөһ" аатын ыһыт А.Н.Филиппов, тренер А.В.Кузь-

мин ананан дьону-сэргэни астынара тэрийдилэр, ыһыттылар. Ыһаах тэрээһинигэр, ыраастааһын, кырааскалааһын, кизгэттигэ уода дьону мунньар түмэр үлэлэргэ А.Н.Филиппов салайааччылаах "Алаһа" Сыллалаһ кииһи үлэһиттэрэ сүүрдүлэр-көтүлэр.

Саамай тэрээһиннээх үлэ спонсордары көрдөөһүнгэ ыһытыллы. Манна олохтоох муниципальнай тэриллии дьаһалтата (баһылык И.И.Филиппов) Хайахсыттан төрүттээх биһир дойдутаахтарын көмөлөрүн таба туһанна. Ол курдук, Чурапчытан предприниматель В.К.Ефремова телевизор, пылесос, иһит набора, Дьокуускайтан Матрена, Алексей Павловтар телевизор, предпринима-

тель А.С.Михайлов телевизор, Чурапчытан А.А.Тимофеев аатыттан биһиргэ төрөөбүттэрэ телевизор, Хайахсыт орто оскуолатын директор биһиргэстэри анаан туруордулар. Маны таһынан сыаналаах улахан биһиргэстэри биһир дойдутаахтарбыт - Культура министрствотын духуобунаска департаментын салайааччыта О.М.Харайбатова, "Хайахсыт" түмсүү салайааччыта Ф.А.Тимофеев, Дьокуускайга олоһор А.А.Лукин, К.В.Петров, Нь.В.Климов, А.Н.Кузьмина, П.Г.Петров - 2-с Бүтүр орлоро, И.П.А.Никитин, И.В.А.Никитин дьыа кизгэттэрэ, В.В.Божедонов биһиргэ төрөөбүттэрэ, Августина Афанасьевна, Петр Петрович Романовтар, В.А.Тимофеева, Е.Е.Васильев, М.А.Филиппова, В.П.Филиппова, И.Н.Оленов дьыа кизгэттэрэ, спорт ветераннара Н.А.Оконешников, П.Ф.Митин, А.Д.Евграфов, В.Н.Филиппов дьыа кизгэттэрэ, норуот уран тарбахтаах маастардара М.Н.Лукина, Е.А.Кузьмина, В.П.Герасимов, М.А.Герасимова, М.Н.Петрова, улуус Мунньаһын депутата А.П.Кузьмина, биһирдүүлээн предпринимателлэр Д.Неустров, С.П.Борисов, "Хайахсыт нэһилиэгэ" МТ дьаһалтатын баһылыга И.И.Филиппов дьыа кизгэттэрэ биһиргэ туруораннар, сорохторо үбүнэн көмөлөһөннөр улуус ыһаах таһымнаахтык барыһыгар күүс-көмө буоллулар. Дьокуускайга олоһор "Чурапчы" түмсүү (сал. И.К.Макаров) спонсордаата. Бу сүгүөн көмөлөрүн иһин Хайахсыт нэһилиэгин муниципальнай тэриллии дьаһалтата улахан ыһык махтанар.

Ыһаах күн улуустан "Айыллаан" СК (директор И.Бушкова), "Ай" народнай студия (салайааччы Т.Бушкова), информативнай - методическай иһин (директор

Г.Макарова) специалистара, "Оһуор" (салайааччы В.Мосорина), "Калүсчээн" (салайааччы Е.Сивцева), "Дьыэрэнгэй" (салайааччы В.Собакин) үгүкү коллективтара, нэһиликтэр талааннаах дьонноро кэлэннэр, бары саба түһэн үөрүү-көтүү таһымнаахтык барарыгар күүс-көмө буоланнар, аар-саар айылталыһын арыллан, күндүлэс күн чабылыччы тыган, иһи куйаас сатыылаан, дьон-сэргэ сүргэтэ көтөбүлэн туран оһуоһааһын ойдутар, олонхолоон туттаардылар, сир сүөһүн курдук кизгэтэн, таһара табатын курдук таһан саха таһаһын арааһыгар күрэхтэтилэр, кэрэ куолар, күлүмэх күүстээхтэр иһин-кэһин түһүстүлэр, сибэкилээх күөх кырдалга хомус тыаһа тохтоло суох дьүрүнүйдэ, тойук кутуллар доргоһо доһлоһуйда. Ас-үөл да дьылдык тардылыһа. Түмүктээн эттэххэ, улуус ыһаах тэрээһиннээхтик барыһыгар Хайахсыт нэһилиэгин дьон-сэргэтэ, орлуун-уруулуун бары ис сүрэхтэригэн баҕаран-тардыһан туран кытыннылар, үлэлэтилэр. Инникитин улуу олонхоһут И.Г.Теплоухов-Тимофеев аатын-суолун үйэтиһигэ өссө да дьонуннаах үлэлэр күүтэллэр.

М. ГЕРАСИМОВА

"АВТОЗАПЧАСТИ" РЕАЛИЗУЕТ:

1. Трактора МТЗ-82, прицепы тракторные 4 тн.
2. Погрузчики ПКУ-0,6, быстросъемные.
3. Запчасти КАМАЗ, МТЗ, ЗИЛ, ГАЗ-53, ДТ-75, Т-16, ВАЗ.
4. Сенокосилки скоростные, роторные, КПД-4, мотокосы.
5. Прессподборщики, грабли боковые, перечные.
6. Двигатели КАМАЗ, МТЗ, Бычок, УАЗ, Волга.
7. Автошины, аккумуляторы всех видов.
8. Турбокомпрессоры, насосы НШ-100, 50, 32, 10.
9. Мотоциклы Планета, Минск, велосипеды,

10. Лодки резиновые.
11. Пилорамы, станки деревообрабатывающие, болгарки всех видов.
12. Бензопилы Урал, STIHL, Husqvarna, Makita, Partner, Poulan, запчасти, цепи.
13. Электроды, тросы, гвозди, сетка рабица.
14. Рукава гидравлические, бензовозные, водовозные.
15. Плита печная, задвижки, кирпич красный.
16. Пакля, ДВП, фанера, дерматин, линолеум, войлок.
17. Седла кавалерийские, хомуты, узды, конная сбруя.

У НАС САМЫЕ НИЗКИЕ ЦЕНЫ ПО РЕСПУБЛИКЕ!

17. Радиаторы чугунные, алюминиевые, сантехника.
18. Холодильники, морозильные камеры, стиральные машины, СВЧ печи.
19. Металлочерепица, конек, профлист, стекло, стеклопакет.
20. Трубы всех размеров, угольники, швеллеры, арматура.
21. Сварочные аппараты, кабель, маски, держак.
22. Комбикорма, зерно для с/хоз животных.
23. Инструменты, наборы, ключи в большом ассортименте.
24. Краски эмаль, лаки, сайтекс, олифа, растворители.

Работаем с предприятиями. Более 5000 наименований запчастей. Мы являемся официальными дилерами заводов изготовителей России, Белоруссии, Украины.

Наш адрес: п. Нижний Бестях, ул. Ленина, 23.

Контактный телефон: Магазин запчастей: 8 (411-43) 47256, Магазин стройматериалов: (411-43) 47210, Бухгалтерия: (411-43) 47210, Директор: (411-43) 47050, сот. 89141003748.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күн-күбэй ийэбитин, эйзэс эбэбитин, Герой-ийэни, тыым ветеранын, Хайахсыт нэһилиэтин олохтообун ДОРОФЕЕВА Марфа Петровна 80 саахын туйулбут үбүлүгүнэн итихтик, истинник эбэрдэлиибит!

Күндү киһибитигэр чэгиэн-чэбдик даруобуйаны, үгүс үөрүүнү, баҕа санаан барыта туйаларыгар, биһиги тапталбытыгар үйдэрэн өссө да үлүннүк, бөлөлөөхтүк олорорго баҕарабыт.

Биһизэ нһамныын, өйбүлүн, субэн-аман иһин мунура суох махтанабыт. Эйгин олус таптыбыт, ытыктыбыт, кизин туттабыт.

Кыһыын, уолаттарыын, кийиттэрин, сизнэрин.

Таптыыр кэргэммин, ытык-мааны аҕабытын, эйзэс эбэбитин, күндүтүк саныыр киһибитин ДЯЧКОВСКАЯ Егор Семенович олохун кэрэ-бэлэ үбүлүгүдээх күнүнэн итихтик, истинник эбэрдэлиибит!

Үлэ түбүктээх үөлүгэр сылдьар күндү киһибитигэр баҕарабыт сылайары-элэйри билимнээх, сааһырыыга бэримнээх күлэ-үөрэ, чэгиэнник-чэбдиктик сылдьаргаар. Олохун биһир дьонун кэрдиһигэр дьол-соргу эрэ арылгастын, эрэллээх дьар-атас хамыластын, амарах аймах туйалаатын.

Кэргэммин, оҕолорун, кийитин, сизнэрин.

Чөл олох

АҢЫ УТАҒЫ УТАРЫ СҮБЭ МҮННҮХ

Бу дьыл бэс ыйын 25 күнүгэр "Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ баһылыгын бастаан салбуйааччыта М.И.Лоскин председателлээх сокуоннайа суох итирдэр утахтары атыылааһыны утары үлэлэр туһунан сүбэ мунньах буолан ааста.

Мунньахха Чурапчы улууһун (оройуонун) депутаттарын Собиетин председателэ В.В.Улиев, Чурапчы оройуонун прокурора Е.В.Колмогоров, "Чурапчы нэһилиэгэ" МТ баһылыга И.И.Оконешников, Чурапчы оройуонун Ис дьыала отделын общественносокуоннай суох буолуутун начальнига, милиция майора В.С.Борисов, участковайдар отделениеларын начальнига, милиция майора В.С.Иванова, Ис дьыала отделын криминальной милиция сотрудниктара, саастарын ситэ илэк оҕолор дьыалаларыгар комиссия элбиктээх секретара Н.С.Полосеева, "Чурапчы нэһилиэгэ" МТ дьаһалтатын специалистара, "Чурапчы суоллара" ААО директора Ф.С.Чичковичев, Чурапчы нэһилиэтин олохтоохторо кыттыһыны ыллылар.

Нэһилиэтин арыгыны иһиэтэ – улахан социальнай проблема буолар. Статистика көрдөрүүтүнэн 2008 с. Россияга хас биирдии киһиэхэ 14 литэре спирт тиксэр. Саха Республикатыгар – 8,1 литэре, Чурапчы улууһунан – 8,9 литэре. 2008 с. алкогольной психонунан 4, хронической алкоголизмынан 320, 2009 с. алкогольной психонунан – 5, хронической алкоголизмынан – 346 киһи ыалдьара биллэр.

Хронической алкоголизмын нэһиликтэринэн ылан көрдөххө:

	2006	2007	2008	2009
Чыапгара	22	19	18	17
Болугур	11	10	11	11
Арыылаах	5	5	6	7
Болтоҕо	16	16	14	14
Хоптор	19	24	26	27
Кытаанах	4	4	8	8
Мугудай	9	12	11	15
Одьулун	24	23	23	29
Сылан	8	10	13	13
Хатылы	12	12	10	10
Хайахсыт	17	14	13	13
Соловьев	4	4	3	5
Чурапчы	152	180	164	177

Уруксу өтүгүгэр дьахтар аймах арыгы иһиэтэ дьин суох эбит буоллаҕына, биллэн тургунан өр төрөгүхтээх, ыал ийэтэ буолуохтаах дьомхут арыгы иһилэрэ элбээтэ. Ол курдук:

	2006	2007	2008	2009
Чыапгара	1	1	2	2
Болугур	-	-	-	-
Арыылаах	-	-	-	1
Болтоҕо	-	-	-	-
Хоптор	5	7	8	9
Кытаанах	-	-	-	-
Мугудай	-	-	-	2
Одьулун	2	1	1	4
Сылан	3	4	4	3
Хатылы	1	2	3	3
Хайахсыт	1	-	-	-
Соловьев	-	-	1	1
Чурапчы	16	21	19	22

Хронической алкоголизмынан ыалдьы ыччат ортотугар эмээ үрдээтэ. Чурапчы улууһунан 2008 с. 20-39 диэри саастаахтарга 78 (2007 с.-72) эдэр киһи хронической

скай алогизмынан ыалдьара биллэр.

Чурапчы улууһа уруксунан чөл олохтоох, спорду өрө туттут, үлэниг дьоннордоох улууһунан биллэр. Нэһилиэтин чөл олохтоох буоларын туһунан үлэ үлэ-лээхтэ өр дьэр сыһаа буолуо. Биһиги эрэ улууспутугар ыччат үөрэҕи ылан сайдарын туһунан үөрэх бары үктэллээх аһылан үлэни олохтоолор: оскуолалар, лицей, колледж уонна институт. Народный театр, тья кулуутара, спортивной саалалар үлэниилэр. Нэһилиэк маҕаһыаннарыгар арыгы атыыланара бобуллар. Ол гынан баран, антардасты чэбэкитик, барыс киһилэр сыйаллаах сокуоннайа суох ыарахан сыанага арыгы атыылыыр дьон бааллара нэһилиэтин эдэр дьон саалаан эмээгэр тийэ арыгыныг буоларыгар олук эрэ уураар.

Кистал буолбатах, Чурапчы нэһилиэгэр Николай Николаевич Феоданов сокуоннайа суох арыгы атыылырынан дьарыктааһыта, онон барыс киһилэрэн аһаан-таннан олорбута хаһыс да сыла буолла. Киһилэр дьылларыгар араа ыһаа баһылаан (киһи өлүүтэ, сокуоннай сааһын ситэ илэк оҕо саанан ытыалааһына, 12 саастаах оҕо төрөгүтүгэр дьин хас да күнү быһа саһан олоруута) буолбута. Бу барыта Феодановтар дьин иэргэн туох да суоҕа, элбиктэһиэхэ суохтарыттан тахсар. Профилактика субъектарынан сөтөөх үлэ ыытыла сатаата: сокуоннайа суох арыгы атыылыыларын иһин административнай мээрэр тардым (административнай ыстартап – 2000 солк.), профилактической кэпсэтиилэр, олохтор дьылларын хонтуруолааһын. Ол гынан баран туох да улаһыы суох.

Түүннү кээлэ арыгы атыылааһыны дакаастаан, буруйдаагы сөтөөх мээрэр тардар олус уустук. Бастакытын, арыгы атыылаһан баран милиция сотрудниктарыгар тутуллубут дьон хантан арыгы атыылаһыттарын кистиллэр. Иккисин, бу дьон арыгы атыылааһыттарын көрө турбут туһунан көрдөрүү биэрэртэн туттуналлар. Үсүнүн, ыалыы олохтор дьон төһө да мээһидэтэлэр рин үрдүнэн саната суох хаалаларын ордоллор. Киһи дьылкыһа дьин, сокуоннай саастарын ситэ илэк оҕолор эмээ мантан кэлэн арыгы атыылаһаллар. Бэйэлэрэ да иэргэн атыылаһыт буоллахтарына, билбөт улахан киһибитин ыларбытыг дьин кистиллэр. 2008 сылга 6 киһи РФ административнай буруй бэрээдэтин Кодексын 6.10-с ыстатыбатынан ("Вовлечение несовершеннолетних в распитие пива, спиртных напитков") сээрэр тардылынна. Арыгы иһэн баран общественнай мээрэр сылдьан 889 киһи, общественнай мээрэр арыгы, пива иһэн 61 улахан киһи, сокуоннай саастарын ситэ илэк 33 оҕо мээрэр тардылынна. Сокуоннайа суох итирдэр утахтары атыылаан РФ АББК 14.2-с ыстатыбатынан ("Незаконная продажа товаров (иных вещей), свободная реализация которых запрещена или ограничена") 4 киһи мээрэлэннэ.

Сокуоннайа суох арыгы атыылыыр дьону кытта общественность барыта, оскуолалар, тэрилтэлэр, профилактика бары субъектаҕа, МТ дьаһалтата, нэһилиэк олохтоохторо, иэргэри ыччатыг, дьомхут-сэргэбит туһунан бары биэргэ үлэ, пэтээхтөөх эрэ сатанар буолла.

Мунньахха калбит дьон санааларын, этиилэрин истэн баран, тэрилтэлэр иэк и ардыларынаа комиссия тэриллэн арыгы атыылааһынын хонтуруолаһарга, сокуоннайа суох арыгы атыылыыры бопсор туһунан Ил Тумэнгэ сокуон бырайыаҕын киһилэрэн туруорсарга быһаарыллына.

"Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ дьаһалтата.

БИЛЛЭРИИЛЭР

6 м поперечной мушьяр, ремешкой пресеподборщик атыыланар. Сыаната кэпсэтиилэ. Тел: 27-525.

Мальшева Анастасия Ивановна аатыгар бэриллэбит паспоры булбуттар маһаар тиксэрэрттэр көрдөһөбүт. Тел: 43-110, 8914-263-96-08.

Иккэ брустаах охсор (КДП-4), кыра тракторы (Курган) атыылыыбын. Тел: 26-568.

Сайыстыа кэмгэ Мурун - Тыымпылаҕа чаһынай дьон куттааһанар. Тел: 89142942452.

От охсордоох саҕа кытайскый тракторга наадыабыт. Билсэр телефон: 27-389.

Кинигэ сылаас, телефоннаах, 3 хостоох кэпсэтиилэбит квартира атыыланар. Тел: 41-366, 8914-279-95-58.

Таатта улууһун Дьаһа Амыһаан олохтоох

ПАВЛУЦКАЯ Константина Николаевна

эдэр сааһыгар ыраахан ыраһыттан олохтон туорааһынан кутурдана-рын тирдэллэр.

– Тапталлаах оҕолоро Константин эдэр сааһыгар олохтон туорааһы-тынан ийэтигэр Анастасия Егоровна, аҕыттар Николай Константиновича, чугас дьонунан Болотоков, Кыһыттан, Дьоскуукайтын Кладовнар, Гера-симовтар, Сидьохтар, Чурапчыттан Феодановтар.

– Күндү бырааттара Павлицай Константин албүтүнэн аҕытар, быра-аттарыгар Николай Константиновича, ийэти эр, кийиттэригэр Анастасия Егоровна Кладовнар, Местикоттар, Дьонноттар.

Чурапчы нэһилиэтин олохтоох, үлэ, тыым ветерана

СИНЦЕВ Вячеслав Иванович

олохтон туорааһынан кутурданаһын тирдэллэр:

– Күндү аҕа, эһээлэр Синцев Вячеслав Иванович албүтүнэн уолугар

Синцев Станислав, кийиттэр Янара Миллиановичтан таһаарыстар

Эскертөө Роман уонна Лариса дьон көртөттөр;

– Тапталлаах аҕалара, эһээлэр, хос эһээлэр Синцев Вячеслав

Иванович олохтон туорааһынан Ивантга, Романтга, Виктотга, кийитэр

дьон көртөттэригэр маһаара Иван Константинов, Михаил Сидьов, Егор

Макаров дьон көртөттөр;

– Күндү аҕа Синцев Вячеслав Иванович албүтүнэн Пудова Наталья

Вячеславовна "Судуссаа" уһууһун кэпсэтиитэ.

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Редактор-директоры салбуйааччы,
культура, быраап отдела – О.В. ЖИРКОВА.
Эппиэттир секретарь, литературнай сотрудник – Н.Н. ГАВРИЛЬЕВА.
Сурук, ыччат, оҕо аймак отдела – А.Г. КУЗЬМИНА.
Экономика, спорт, тья хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Үөрэх, доруобуйа харыстабылы отдела – А.М. АДАМОВА.
Верстальщик – И.И. ЛАЗАРЕВ. Корректор – В.Н. ПЕТРОВА.
Бэчээттээччи – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тирийн таһаараччылар: СР Правительства, Чурапчы улууһун "Сага олох" редак-
ционной-издательской холбоһук государственной учреждение. Маассабай информация
средстволорин туһунан РФ Сокуоннааһын туһунан хонтуруоллуур уонна регистрациялыр
РФ бичээххэ СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистра-
цияламмыт нүмэрэ – ПИ №19-0423.

ААДЫРЫСЫТ: 678670, Чурапчы сал.,
Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннар:
редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358.
E-mail: saganoloh@mail.ru

Бэчээк саҕаас:
№ 82 (10010)
Тираж 2225.
Хаһыат сыаната: 10 солк.

Сага олох

Алтар сурутар илтир саҕа
редакция поздравиттар илтир сап
туйаҕа буолбатах. Суруу
иһиллэр чыччылар
кэрэммаскылар илтир иһин
сээр тус бэйэ сээр.

Хаһыат бэчээкхэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээкхэ бэриллэнэ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоһукка 29.06.2009 с. офсетка бэчээттэннэ.
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хаһыат нэһилиэгэ үстэ: оптуорунуука, чаппаарга уонна субютаҕа тахсар.